

Ik en Mezelf

Het zal denk ik niet lang meer duren of ik ga de eerste zes maanden van mijn medicijnenstudie de ongelukkigste van mijn leven noemen. De Studie? Ik zag het niet zo zitten. Had ik de kracht om mijn eindexamen te doen ontleend aan de gedachte dat ik dan 'voor eeuwig van dat schoolse gezanik af zou zijn', nu was gebleken dat ik me met een hoofd vol misverstand opnieuw in een kwelling van nota bene acht jaar dril gestort had. Té gek, als het niet zo intens zielig geweest was. De nieuwe vrienden van mijn bestaan? Ik kende ze niet. Ik begreep ze niet. Bij god, ik snapte geen bal van wat in ze omging, wat ze bezielde. Nog minder snapte ik wat mezelf bezielde. Mij bezielde hélemaal niets. Ik trof mijzelf tijdens college-uren voortdurend aan op stoepranden, tegen lantaarnpalen, op bankjes in parken starend naar voorbij dwarrelende herfstbladeren, pogend een systeem, iets zinvol althans in die dwarreling te ontdekken. Het leven was zinloos. Hoe kon ik dat ooit aanvaarden zonder me als een blaadje van de boom waar ik nog net aan vastzat te laten vallen? 'Lieve Here Jezus als zij niet op hun achterhoofd gevallen zijn, ben ik het dan?' vroeg ik mij af. Ja, ik was het. Tot overmaat van ramp was mijn boezemvriend Maarten voor zijn eindexamen gezakt. Ik had nog sporadisch contact met hem. Troosten kon hij mij niet. Hij meende dat hij degene was die getroost moest worden. Mijn enige troost was misschien dat hij ongelukkiger was dan ik, en er het hoofd bij boven water wist te houden. Dan was er nog een vriendin. Ik had haar ontmoet op een feest van haar broer die honderd gulden van zijn vader gekregen had omdat hij tot zijn eenentwintigste niet gerookt had. Hij rookt zich nu - we leven dertien jaar later - kapot. Voor die vriendin schreef ik gedichten, het ene na het andere. Niet omdat ik haar beminde want dat deed ik niet. Althans zo voelde het niet. Ik moest toch voor iemand gedichten schrijven. Wel had ik af en toe een onbestemd gevoel dat ik haar best eens een gedichtje tussen de benen wilde schrijven. Maar zodra dat gevoel bij me opkwam dan ging mijn hartje van rikketiketik en liep het mij dun door de broek. En dan nog - of de duvel er mee speelde - zo open haar oren stonden naar mijn gedichten, zo vlot en schaamteloos ze was met haar mond, zo stijf en preuts hield ze haar benen op elkaar geklemd. Er was geen speld tussen te krijgen. Laat staan een balpen. Ik verdenk er haar vader nog steeds van dat hij haar honderd gulden beloofd had als ze zich tot de menopause zou onthouden van het roken van de mannelijke sigaret. Misschien dat ik haar afweer had kunnen doorbreken door ooit 's echt vriendelijk, teder, bezorgd en lief tegen haar te zijn en haar mezélf voor te schotelen in plaats van die gedichten. Misschien dat ze ooit mijn afweer had kunnen omzeilen door gewoon 's aardig en open te zijn en iets van mij te begrijpen in plaats van álles van die klote gedichten. We waren kennelijk geen van beiden zo ver. Of het stond gewoon in de sterren geschreven. Hoe dan ook: er gebeurde tussen ons niets.

Mijn situatie was kortom weinig rooskleurig op die dag in januari toen Jelle van Straten tijdens een bijeenkomst van het dispuut waar ik in zat voorstelde eind februari bij zijn ouders in Heerlen te komen logeren, zodat we het carnaval in het Zuiden konden meevieren. Ik weet niet, en zal ook nooit weten, wat die anderen zich precies bij het woord 'carnaval' voorstelden. Ze waren allen, net als ik trouwens, niet zonder kleerscheuren uit een protestantse opvoeding gerold en ze zullen wel gedacht hebben daar in het Zuiden eens flink de bloemetjes te gaan buiten zetten: lekker hard schreeuwen, hard met je voeten stampen, fluiten naar vrouwen, met z'n allen inhaken en in de rondte maar. Kortom: je hélemaal uitleven. Zelf dacht ik dat ook, alleen met dit verschil misschien dat ik direct besloot dat er door mij maar één bloemetje zou worden buiten gezet, m'n éigen bloemetje. Na lange tijd diep nadenken was ik kort tevoren net tot de conclusie gekomen dat het nou eindelijk maar 's moest gebeuren. Zo niet

goedschiks dan maar kwaadschiks. Ik zag wel iets in dat carnaval. Nog dezelfde nacht van Jelle's voorstel schreef ik tien onbegrijpelijke gedichten naar mijn vriendin die ze allemaal volledig begreep waarop ik haar verontwaardigd mijn liefde of beter het abonnement op mijn gedichten opzei. Voor het eerst begon er weer iets in mij te tintelen. Voor het eerst werd ik mij ervan bewust hoe lamgeslagen ik me al die tijd gevoeld had. Ik begon het initiatief weer in handen te krijgen. Het leven was bezig geweest een stempel op mij te drukken. Dát zou ik niet langer gedogen, ik ging mijn stempel op het leven drukken, wat dat dan ook in godsnaam betekenen moge. En telkens als ik dat bedacht gromde ik 'godverdomme ik zal je leren' in mezelf of stampte ik in een collegebank gezeten met mijn voet op de vloer en had er plezier in dat de mensen verstoord en vernietigend probeerden om te kijken. Ook begon ik op de vreemdste momenten in mezelf te grinniken zodat Jelle een paar keer bezorgd vroeg wat of er aan de hand was.

Aan mijn hand was niets. Jelle vond mij een aardige jongen, maar wel een vreemde snoeshaan. Thuis - ik woonde nog bij mijn ouders - werd ik ineens ook weer veel genietbaarder. Ik verdween na de laatste hap eten niet meteen naar mijn kamer onder het prevelen van de magische woorden 'studeren studeren studeren almaar studeren'. Ik bleef nu wel eens zitten voor een praatje en - jesus - als je zag wat voor plezier je die ouwe vogels er mee deed dan was het toch een schandaal dat je die moeite niet altijd even nam.

Mijn vader die diverse keren met een geheimzinnig lachje midden onder het eten ineens zijn stoel naar achteren schoof, op een mysterieuze missie ging om even later met beide handen op de rug samenzweerderig glurend naar mijn moeder ineens weer binnen te duiken. Na het eten en het gebed bukte hij onder tafel, toverde een fles ouwe klare en twee borrelglasjes te voorschijn en schonk zichzelf en mij in. Mannen onder mekaar. Vrienden! Trawanten! En moeder-de-vrouw en zussie-me-zus stonden afwassend en afdrogend van het wildwest tafereel te genieten, stootten elkaar aan met de ellebogen, knipoogden en liepen op hun tenen rond. Die wisten gewoon niet hoe ze het hadden. Mijn moeder die me almaar doosjes kleine sigaartjes toestopte, ten onrechte in de mening, verkerend dat ik die lekker vond. Me zuster die me zelfs diverse keren vroeg haar te helpen met het huiswerk. De werkster die me een tientje in m'n broekzak frummelde 'om op te zuipen'. Het is nooit de wereld die jón verandert, man, jij bent het die de wereld verandert. Je hoeft het alleen maar te doen.

Nu ik het initiatief weer in mijn eigen handen voelde zitten en ik met mijn heldere verstand weer greep begon te krijgen op mijzelf, mijn heden en mijn toekomst, kostte het mij hoegenaamd geen moeite met wetenschappelijke openheid en objectiviteit de nodige voorbereidingen te treffen.

Om te beginnen kocht ik van een vage kennis voor een tientje twee in één zilverpapiertje verpakte condooms. Vervolgens - een week na Jelle's voorstel - trok ik mijn stoutste schoenen aan. Ik ging naar het privé-spreekuur van onze huisarts. Toen ik aan de beurt was trad ik schichtig zijn spreekkamer binnen, controleerde twee maal of de deur wel goed dicht zat, zag dat hij hetzelfde linoleum had als wij in de keuken en dat ik in tegenstelling tot hem vergeten was mijn schoenen te poetsen. Het feit dat hij me met 'collega' aansprak hielp me weinig mijn gêne te overwinnen. Ook schiep het niet de juiste sfeer waarin ik direct vrijuit kon praten. Hij begon toen maar zelf wat te vertellen over zijn studententijd. Onder andere over een professor die, als je op een examen een vraag niet direct beantwoordde, je schrift tot een kijker rolde en je er dan doorheen ging zitten aanstaren. Het verhaal leverde geen directe aanknopingspunten voor mijn probleem. De collega keek mij geamuseerd aan terwijl ik diep zuchtte. Ik zag wat hij dacht dat ik had: iets wat de beste collega wel 's opdoet. En dát terwijl ik me de enige collega op de wereld voelde waarvan met absolute zekerheid gezegd kon worden dat hij dat niet opgedaan kón hebben. Na een korte stilte kwam ik over de brug.

'Ja, ik kom eigenlijk om te vragen of ik niet besneden moet worden?'

,?'

'Ja, het zit zo dat m'n ouders me vroeger 's verteld hebben dat er bij mijn geboorte al sprake van was dat het misschien te nauw was. Er is toen niks aan gedaan.'

Hij keek me zo verstoord en afwerend aan dat ik het gevoel kreeg met overtuigender materiaal te moeten komen.

'Ja kijk, vervolgde ik, het zit namelijk zo, ik heb een ontzettend vaste vriendin waarmee ik... éh... ga trouwen en zo. Ja... enne... nou gewoon... ik vrees dat het na het huwelijk toch wel 's op een introïtus zal moeten uitlopen. Mijn vraag is dus eigenlijk: kan ik hiermee... met dit ding... eh... introïteren?' Dat 'introïtus' had ik uit Pinkhoff's Geneeskundig Woordenboek.

'Introïteren' had ik ter plaatste bedacht omdat coïteren me voor collega's onder mekaar ineens te kras leek. Vlak voor ik het zei had zijn anders toch open en vriendelijke blik weer even dat afwerende gekregen. Ik was bang dat hij zou gaan zeggen: 'Je moet zo vroeg in je studie nog niet aan trouwen denken' of 'kom na de introïtus nog maar 's terug' maar gelukkig ontspande zijn gezicht zich weer. Hij schoof zijn stoel naar achter en zei :

'Ja, laat het zaakje maar even zien.'

Ik hoefde niet besneden te worden. Zo een opgelucht gevoel had ik dat ik bijna vergat mijn zaakje weer op te bergen, toen ik bij hem wegstapte.

Zo toog ik - terdege voorbereid - op een zonnige zondag eind februari met acht anderen in een gehuurd Volkswagenbusje zuidwaarts. Herman zat achter het stuur en doordat hij zich hoegenaamd niets van het andere verkeer op de weg aantrok zat de stemming er al vrij gauw in. Het was een algehele vrolijkheid waar ik weinig deel aan had. Zij gaf mij aan de ene kant een eenzaam gevoel maar maakte me aan de andere kant vastberadener wat betreft de uitvoering van mijn voornemens.

Terwijl mijn makkers uitgelaten in hun geraas bleven opgaan, bedacht ik hoe ik nog diezelfde avond in Maastricht een café zou binnenstappen, hoe daar mijn speurend oog alras zou vallen op een vrouw, hoe deze verschrikt het hoofd van mij zou afwenden om even later toch weer geboeid steelse blikken op mij te werpen, hoe ik haar zou wenken, hoe zij aarzelend naar mij toe zou komen schrijden en hoe ik haar zonder verdere plichtplegingen zou vertellen dat het God den Heere opgevallen was dat ik nog nooit een vrouw genaaid had, dat hij zijn engel Gabriël op mij had afgestuurd die mij zwaaiend met zijn zwaard had toegesproken, bedreigd en vermaand. Ik had niet direct het idee dat de anderen in de Volkswagen zich hetzelfde van de komende dagen voorstelden als ik. Het bekleemde mij enigszins dat ik mijn eigen boontjes zou moeten doppen, volledig alleen was, dat mijn eventuele vreugde met niemand gedeeld zou kunnen worden opdat zij verdubbelen zou, dat ik mijn eventuele smart met niemand zou kunnen halveren. Alleen in Herman zag ik, wat zijn mogelijke verwachtingen van het carnaval betreft, een verwante figuur. Over hem ging het verhaal dat hij op Schiphol eens in afwachting van een Parijse vriendin zes gekookte eieren verorberd had. Maar zo een Parijse vriendin schiep al een enorme afstand. Bovendien was hij al een stuk ouder. In de omgang was hij stug en vooral zwijgzaam. En hij zweeg niet omdat hij de pest aan praten had. Hij zweeg omdat hij van zwijgen hield. Er ging om die reden waarschijnlijk iets rechtdoorzees van hem uit, wat mij aantrok. Hij had verder een harde lach. Hij lachte niet alleen met het bekje of de keel zoals de anderen en ik, hij lachte met zijn hele lichaam. Ook om die reden vond ik hem aardig meteen de eerste keer dat ik hem zag. Maar sinds die keer had ik eigenlijk nooit met hem gepraat of gezwegen en ik kende ook niemand van de anderen die dat wel gedaan had. Hij was een eenling. Behalve hij was er alleen Fopke voor wie ik iets meer dan in-hetzelfde-schuitje-zittende-kameraadschap voelde. Maar Fopke was even onbereikbaar. Veel meer nog dan Herman had hij de neiging zich van de rest te distantiëren. Terwijl de anderen met hun luidruchtige vrolijkheid allerlei onzekerheden over de komende dagen wegdrongen, zat Fopke naast mij. Stil, vriendelijk, in zichzelf gekeerd keek hij door het raampje van de VW naar buiten en genoot zichtbaar van de weilanden en rivieren waar we

langskwamen. Hij was iemand die door op de juiste momenten mysterieus te glimlachen, met zijn blik over je heen in de verte achter je te staren, zich plotseling om te keren en te vertrekken, de indruk had weten te wekken, bij mij althans, dat zijn bestaan voortdurend gevuld was met de meest fantastische avonturen en de geheimzinnigste gebeurtenissen. Mijn gezapige alledaagse sleur stak er in ieder geval schriel bij af. In zijn wereld stapelde de ene onverwachte krankzinnige belevenis zich op de andere, in de mijne gebeurde niets dan de vervelende lulligheid die iedereen overkwam. Fopke was een reus. Ik was de kleinste onder de dwergen. Deelgenoot te worden van zijn mysteriën en avonturen. Zijn geheim doorgronden. Een keer, die avond in November met het dispuut aan de Vinkeveense plas, was het me gelukt althans een tipje van de sluier op te lichten. Als laatste van een stel roeiboten waren we de sloot bij het café binnengegleden. Fopke was op de wal gesprongen en stond met een touw in de hand klaar om de boot vast te knopen aan een ijzeren pin in de grond. 'Maak er een échte knoop van', wilde ik hem toeroepen toen ik zag hoe hij als gebiologeerd stond te staren naar een punter in een sloot verderop. Had ik zonder zijn verbaasde kijken ooit gezien hoe mooi die punter met melkbussen door de sloot gleeed, hoe spannend het was voor hij precies voor en tegen de steiger totaal stil kwam te liggen zonder dat er geremd was? Hoe weergaloos knap dat was van die man? Hoe die man, zo hij er behoefte aan had, aan die manoeuvre al zijn zelfgevoel en waardigheid zou kunnen ontlenen? Hoe ie er ontzaglijk de pest in zou hebben gehad - zijn kinderen vroeg naar bed, zijn vrouw beknord - als hij een paar centimeter te ver doorgesleden zou zijn omdat hij, grote stomkop die hij was, vergeten had rekening te houden met het wegvallen na zevenen van de Oostenwind? Zou ik, vroeg ik mij af, zonder Fopke's tevreden blik te volgen deze dag gezien hebben hoe prachtig de zon op het gras scheen, hoe scherp de voorgrond stond afgetekend tegen de horizon? Nee. Toch zou ook Fopke me de volgende dagen weinig te bieden hebben, besepte ik, want juist over het onderwerp vrouw had ik hem nog nooit mysterieus zien glimlachen. Integendeel, dan boog hij zich ineens geïnteresseerd naar voren en probeerde hij met vragen als 'watte?' dieper in het onderwerp door te dringen. Nee, als ik mij hem de komende dagen voorstelde dan zag ik hem in zijn eentje rondstappen. Ik zag hem niet loerend een café binnengaan en er even later uitkomen om zich schielijk met een spartelend bij het nekvel gegrepen wijfje aan de geheven arm uit de voeten te maken in de richting van de donkerste en stilste plek. Maar wat wist ik feitelijk van Fopke af?

Tegen het eind van de middag arriveerden we bij Jelle's familie die ons verbluffend gastvrij ontving en ons ook de volgende dagen welgemoed eten en onderdak verschafte. Al snel zaten we in een grote kring in de voorkamer waar Carolien, Jelle's oudste zuster, ons een kopje thee inschonk.

Het gesprek verliep rustig in reeds door koetjes en kalfjes gebaande paden. Ineens kwam er een ontzettend kabaal uit de keuken en vlak daarop werd de kamerdeur met veel te veel kracht opengeworpen.

'Typisch Annet,' verklaarde Jelle's moeder lachend, 'valt met deur en al in huis.'

'Ben je nu al terug?' vroeg Carolien verbaasd.

'God wat een rooie kop! Hard gefietst zeker?' constateerde Jelle stralend.

Annet was zijn veertien jaar oude lievelingszusje. Ze ging dapper de kring rond en gaf iedereen een krachtige handdruk. Jelle kreeg een zoen en direct daarop joeg hij zo woest en in zichzelf gekeerd het vuur in zijn uitgedoofde pijp dat zijn moeder - bang voor het tapijt? -de wenkbrauwen fronste. Hierna nestelde ze zich schuin achter mijn rug in de vensterbank.

Het gesprek kabbelde verder. Ik deed er niet aan mee. Af en toe was er wat algemene hilariteit. Ik bleef daarbij met een ernstig gezicht voor me uitkijken sombere dingen bedenkend over hoe het die avond allemaal in het honderd zou lopen. Ik zou nooit een vrouw

vinden die iets met mij wilde en als ik er een gevonden had dan stuntelde ik zo dat ze een ijsje voor me zou kopen 'om rustig af te koelen'.

Met een grote slok dronk ik mijn kopje leeg en zette het op het tafeltje naast mij. Direct, zonder iets te zeggen, nam Annet mijn kopje op, liep er mee naar de theepot, schonk het vol, zette het weer op het tafeltje naast mij en nestelde zich in de vensterbank.

'Wie willen er allemaal een tweede kopje thee?' vroeg Carolien even later.

'Ikke!' klonk het van alle kanten. Geen wonder, de jongens hadden dorst.

'Jij niet?' vroeg ze toen ze langs mij kwam en de pot zonder dat ik het in de gaten had enige tijd voor mijn neus hield.

'Nee, ik heb Pim net al ingeschonken,' antwoordde Annet voor ik zelf iets kon zeggen.

'Oh, ik dacht dat het voor je zelf was,' zei Carolien droog.

'Nee, ik moet geen thee.'

'Geen thee! Jij geen thee? De grootste theeleut van de Van Stratens geen thee? Je bent ziek. Vanavond met een kruik naar bed, zúsje!'

Beide zusters keken elkaar vernietigend aan, maar deden er verder het zwijgen toe. Terwijl Carolien doorging met inschenken stapte Annet naar de tafel, haalde een speculaasje uit de koektrommel en liep weer terug naar haar plaats.

'Wie willen er allemaal een koekje bij?' vroeg Carolien nog maar nauwelijks uitgeschonken.

'Ikke!' klonk het opnieuw uit alle jongenskelen. Ook uit de mijne. Een koekje gaat er bij mij altijd in als koek. Met één hap verdween het dan ook in mijn binnenste. Toen ik de kruimels in mijn kiezen met een slok thee wilde wegspoelen zag ik op mijn schoteltje een speculaasje liggen. Er was een hoekje uitgebeten. Een keurig, regelmatig, gekarteld tandenrijtje stond er in afgedrukt.

'Hé,' zei ik me naar Annet kerend, 'je hebt je koekje verkeerd neergelegd. Hier heb je het weer terug. Ik zou maar uitkijken want er zijn maar weinig koekjes veilig bij mij, hoor.' Ik dronk mijn thee op. Annet verdween kort daarop naar de keuken. De zitting was min of meer opgeheven.

Carolien kwam al weer rond om de kopjes te verzamelen. Iedereen begon op te staan om een beetje door de kamer te lopen. Net toen ik weg wilde lopen riep Carolien ineens, op mijn schoteltje wijzend:

'Hé daar. Wie heeft er zijn koek niet opgegeten?'

Daar lag inderdaad hetzelfde speculaasje van daarnet. Zelfde hoekje er uit. Zelfde keurige tandenrijtje er in.

'Da's jouw koek, Pim,' zei Herman, 'ópvreten kerel!'

Ik protesteerde hevig. Ik zwoor bij hoog en bij laag dat ik mijn koek op had en wees er op dat het niet mijn gewoonte was koek weg te leggen. Ik werkte die dingen altijd meteen naar binnen, zo waarlijk helpe mij Godallemachtig.

'Okay,' sprak Herman sussend, 'dan zal ik het vuilnisvat wel weer zijn.' Met één grote hap loste hij het probleem op.

Pas acht jaar later vroeg ik mij voor het eerst af of mijn leven en dat van hem misschien anders gelopen was als ik toen dat speculaasje met dat tandenrijtje er in opgegeten had. Ik schreef daarover toen nog een gedicht met de titel: 'speculatie over een speculatie'. Toen het af was beet ik een hoek uit het papier en vervolgens vrat ik het hele foliovel op. Pas toen ik het papier de volgende dag niet zonder moeite uitpoepte beseftte ik dat ik eigenlijk enorm de pest in had.